

KLÚČ K VZOSTUPLU

Na to, aby nejaká idea pôsobila vo svete ako skutočná tvorivá moc, aby sa na nej dalo vybudovať niečo trvalé, pravé, a nielen nejaká dočasná ilúzia umelo udržiavaná pri živote, na to nestačí, aby to bola len ľubovoľná idea, aby to bola len idea človeka. Musí to byť idea, ktorá sama osebe ako tvorivá sila žije vo svete nezávisle od nás. Nestačí, ak je len v našej hlave. Ale musí vychádzať v ústrety tomu, čo žije ako nerefektované vôľové impulzy a sny v kolektívnom nevedomí ľudí. Musí to byť zároveň myšlienka anjelov.

Len tie ľudské myšlienky v toku času neodumrú, ale prinesú plody, ktoré korenia vo svetovom myslení, v myslení hierarchických bytostí. To je jeden z najdôležitejších praktických podnetov pre život, ktoré z tejto knihy vyplývajú.

Anjel, ako strážny duch človeka, pôsobí v najvrchnejšej vrstve nášho podvedomia, v snovom vedomí. Vplýva na naše pocity, predstavivosť, obrazotvornosť. V dôsledku toho má človek v duši dva druhy predstáv: čisté, ideálne pocity a predstavy, ktoré mu sprostredkuje anjel, a ktoré prežíva vo svojom vnútri ako svoje svedomie, svoj zmysel pre krásno, pravdu a dobro. Človek však tvorí myšlienky a obrazy aj sám. A tie sa v rôznej miere zhodujú alebo nezahodujú s tým, čo vo svojom vnútri vníma ako krásne a pravdivé.

A tu teraz záleží na tom, že **ak človek vytvára predstavy a myšlienky v súlade s myšlienkami svojho anjela, tieto myšlienky sa navzájom podporujú, posilňujú.** Tvorí sa v ňom a narastá určitá vnútorná sila, ktorá vyžaruje aj navonok, ako sila osobnosti, ako morálna autorita, takže slovo alebo prítomnosť takého človeka má moc ovplyvniť dianie.

Keď však vytvára myšlienky a predstavy v protiklade k tomu, čo sám vníma ako pravdivé a krásne, v protiklade so svojím svedomím, tieto myšlienky sa navzájom rušia, oslabujú. Taký človek je vnútorne zviklaný, slabý, neistý, je v rozpore sám so sebou.

Pravda, tento človek môže riešiť svoju vnútornú neistotu a konflikt tým, že - namiesto toho, aby sa mu stal podnetom k zmene života a postojov - sa voči nemu vnútorne otupí, prehluší svoje svedomie, zbaví sa výčitiek, a pokračuje ešte intenzívnejšie v presadzovaní svojich deformovaných predstáv, zámerov, vášní. Odreže sa od svojho anjela a za tú cenu nadobudne opäť určitú akcieschopnosť a rozhodnosť. Stane sa dovnútra o niečo hrubší a navonok bezohľadnejší. Tým však smeruje k tomu, že postupne nebude mať žiadnych skutočných priateľov, ale len kumpánov, s ktorými má (v danej chvíli) spoločné záujmy. Dostáva sa do akejsi odrezanosti, kukly, izolácie z morálneho poriadku univerza. Tu môže so svojimi spoločníkmi ďalej uskutočňovať svoje plány a ovplyvňovať udalosti - z pozemských síl, ktoré majú nadobudnuté (napríklad peniazmi, alebo kvantitou, fyzickou silou, ak sa spojí veľký počet takých ľudí) - ale je len otázkou času, kedy sa tieto ohraňované pozemské sily vyčerpajú, a kedy tieto duše - súc vnútorne otupené a neschopné prijímať nové, čerstvé sily a impulzy z duchovného sveta a neschopné duševného sebazdokonalenia a vývoja - zaostanú bez nádejne na nejakej vedľajšej koľaji vývoja, a svet sa poberie okolo nich bez povšimnutia ďalej svojou cestou.

Na tomto stroskotal napríklad socializmus: podarilo sa mu síce so svojou organizáciou celkom účinne primäť ľudí k „dvojakému mysleniu“, k tomu, aby sami dobrovoľne potláčali impulzy svojho svedomia a poslú-

Gustave Doré: Jákob zápasí s anjelom.

Gustave Doré: Jákobov sen.

John Duncan: Sv. Brigita nesená anjelmi, 1913.

VNÚTRI ĎALEJ, AKO OD PRADÁVNA,
VLÁDNU ARCHAICKÍ BOHOVIA.

CARL GUSTAV JUNG

chali, ale takíto ľudia sa stali vnútorne netvoriví, nevynaliezaví, neiniciatívni, pasívni.²⁵ Spoločnosť, ktorá odrezáva ľudí od ich vyššej duchovnej podstaty, aby boli ľahšie manipulovateľní, zahubí ich tvorivosť a ustrnie, stratí schopnosť ďalej sa vyvíjať. Každá osobná snaha prilepšiť si bezprostredne navonok za cenu potlačenia svojho svedomia sa preto podobá križovateľke, na ktorej si volíme vstup do slepej ulice; je zaplatená zaostávaním vlastného vnútorného vývoja, ktoré z dlhodobého hľadiska povedie aj k strate vonkajších výhod. **Čo sa odreže od duchovno-morálneho prazákladu univerza, nemá budúcnosť.**

Čo platí pre jednotlivca, platí v širšom meradle aj pre celé národy. Archanjel, ako duch národa, pôsobí v ešte hlbšej vrstve nášho podvedomia, vo vedomí hlbokého spánku. Je spätý s hlbokými mentálnymi štruktúrami, ktoré sú spoločné takým veľkým skupinám ľudí ako sú národy. A kniežatstvá, ako duchovia času s tým, čo podmieňuje celú dobu.

Tak ako pre osudy jednotlivca - či budú priamočiare alebo kľukaté - je rozhodujúci predovšetkým vzťah k jeho anjelovi, tak aj **pre osud národa je rozhodujúce predovšetkým to, akým spôsobom je spojený s duchovným svetom.** Kultúra, ktorá stratila živý kontakt so svetom Ducha, je mŕtva. Môže prežívať ďalej aj po celé stáročia ako múmia. Ale pod najbližším silnejším nárazom vetra, vo víchrici dejín, sa zlomí ako suchý strom. Žije už len z repetitívneho, mechanického pokračovania kultúrnych vzorcov, ktoré vznikli tvorivým činom v aktuálnej situácii niekedy v dávnej minulosti. Nie je však už schopná regenerácie, adaptácie, rastu. Egypt takto prežíval ako jedna veľká múmia po odchode svojho inšpirujúceho ducha celých tisíc rokov.

Bohovia nezmizli, len zostúpili z neba na zem! Sú stále nosnou silou všetkých spoločenských štruktúr, rovnako ako za najstarších čias. Vzhľadom na to, že ľudstvo sa inkarovalo, nejavia sa nám už tak, ako keby k nám pristupovali zhora a zvonku, ale ako keby vystupovali z nášho vlastného vnútra. Kým Aischylovho Oresta Erínye prenasledovali a driapali svojimi pazúrami *zvonka* - Euripidovho Oresta už hrýzli *vnútra* ako výčitky svedomia.

V čase okolo Kristovho príchodu vidíme odohrávať sa jeden nanajvyš významný prevrat. Pohanskí bohovia sa vteľujú do kresťanských svätcov. Na antickej chrámovej výzdobe pozorujeme, ako bradatý Zeus plynulo prechádza v svätého Petra; zo Svantovíta sa stáva svätý Vít; keltská bohynja jasnej inšpirácie Brighid sa mení na svätú Brigitu; rímska Demeter na svätého Demetria, patróna poľnohospodárstva; Thor-Donar na svätého Donáta, ktorý poskytuje ochranu pred hromom a bleskom; Apollón-Michael sa ďalej uctieva ako svätý Juraj drakobijca a často aj sviatky pôvodných božstiev zostali sviatkami týchto svätcov. Panteón, chrám všetkých bohov, sa zmenil na chrám všetkých svätých mučeníkov.

Atribúty bohov zostúpili na pozemských ľudí - svätcov. A klesali ďalej, stále nižšie v pokračujúcom procese sekularizácie. **Na prahu novoveku sa bohovia premenili na ideologické prúdy, v ktorých žijú ďalej.** „Naši strašliví bohovia iba zmenili meno, rýmujú sa teraz na -izmus“, ako vraví Jung.¹⁴⁵ Karol Nandrásky, profesor na Evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave, je na Slovensku jeden z mála, ktorí pochopili, že angelológia je dnes vlastne »ideobiometeorológia«, čiže náuka o »myšlienkovom ovzduší«. ¹⁴⁵

Keď sa napríklad koncom 19. storočia všade vynoril prúd demokratickeho parlamentarizmu, odkiaľ sa vzal? V »Dejinách Európy« sa dočítame, že „v Nizozemsku a vo Veľkej Británii sa presadilo parlamentné zriadenie“ a preto

„nie div, že významní politickí myslitelia tých čias pochádzali z Nizozemska a Veľkej Británie“.² Ako keby ľudské vedomie a ideové smery boli len pasívnym a dodatočným odrazom udalostí, ktoré sa už odohrali. Táto idea parlamentarizmu sa vznášala pred duchovným zrakom už v najstaršom michaelskom období Gilgamešovi. Druhá vec je, ako veľa z nej bolo ľudstvo na vtedajšom stupni vývoja schopné poňať do svojho bdelého vedomia. Zostala vyhradená zasvätencom a úzkemu kruhu aristokratov, ale v žiadnom prípade pre ňu nebol zrelý pospolitý ľud. V každom ďalšom michaelskom období však ľudstvo vrastalo svojím pochopením do tejto idey hlbšie a hlbšie. Je kozmickým poslaním archanjela Slnka priviesť ľudstvo ku slobode.

Príchod Samaela v 20. storočí prepukol v nešťastnej podobe fašizmu a nacizmu (a vôbec v ideológiách totálneho vodcovstva), ktoré vtiahli ľudstvo do víry svetovej vojny. Jung správne diagnostikoval tento jav ako vzkriesenie z mŕtvych starogermánskeho boha zúrivosti a vojny Wotana.⁴⁵⁵

Ateizmus je sebaklam, pretože bohovia majú rovnakú moc ako mali vždy. Ide totiž o jedny a tie isté psycho-kozmičné sily, ktoré nemôžu nijako zmiznúť, rovnako ako nemôže zmiznúť žiadna iná energia v prírode, ale len zmeniť formu, metamorfovať sa do viac alebo menej ušľachtilých alebo padlých podôb na rôznych úrovniach.

Pozrite sa na také banky. Sú to najvyššie budovy v našich mestách. Na horizonte stredovekých európskych miest najvyššie čnela kostolná veža. Keď človek vidí, aké si berú tieto banky emblémy a logotypy, korunky a levov, samé niekdajšie duchovné symboly, keď vstupuje po tých majestátnych schodištiach obložených mramorom a zlatom - áno, vstupuje do chrámu, v ktorom sídlia »bohovia«. Bohovia pre nás obyčajných smrteľníkov nedostizní, ktorí rozhodujú a našom bytí alebo nebytí, ktorých si treba niečím nakloniť, a oni sa môžu nad nami zmlíovať a udeliť nám pôžičku alebo dotáciu, čím nám láskavo dovoľia existovať ďalej, ale môžu byť aj zle naladení a bez akéhokoľvek vysvetlenia nás zničiť.

Niekdajšie chrámy slnečných božstiev sa v novoveku zmenili na banky. Zlato, posvätný kov boha Slnka, s ktorým smeli manipulovať iba zasvätení alebo králi, pretože bolo symbolom istých duchovných hodnôt, charakterových vlastností a cností, a až z toho vyplývajúcej moci, sa neskôr stalo peniazmi v podobe zlatých mincí, ktoré sa potom nahradili papierovými peniazmi krytými zlatom, neskôr už ani to nie, a nakoniec na ničím nekryté fiktívne elektronické peniaze kolujúce v počítačových sieťach.

Tak ako kedysi stáli v centre celého spoločenského života chrámy Slnka, tak sa dnes svet točí okolo peňažníctva a bánk. Tak ako kedysi prúdilo sociálnym organizmom ako spoločný menovateľ vedomie určitých duchovných hodnôt, tak kolujú teraz spoločnosťou ako skorumpovaná krv peniaze, oddelené od cností, z ktorých kedysi vzišli. Žiadna legislatívna úprava nevyrieši a nemôže vyriešiť neduhy v oblasti finančníctva, kým sa nebude môcť oprieť o rozvoj tých cností v ľudskom vedomí, aké sa kedysi pripisovali slnečným hrdinom.

Pozrite sa na erotický priemysel. Zmohutnel odvtedy, čo zavreli Venušine chrámy. Egyptská Isis s dieťaťom Horom na kolenách a kosáčikom Mesiaca na hlave vkĺzla najprv do pozemskej panny Márie s Ježiškom, stojacej na mesačnom kosáku. Odkedy ubudlo aj chrámov Našej panej, pribudlo nevestincov. **Súčet počtu Venušíných chrámov a nevestincov je konštantný.** Zákony proti prostitúcii a investície do polície nemenia nič na tom, že Venuša je reálna psychická sila, ktorá sa musí niekam podieť; a to buď do domov umenia alebo verejných domov. Ak nie do bohoslužieb a

W. Collingwood: Ásovia, 1890.

F. von Stassen: Vánovia, 1914.

SVET VISÍ - A TO OBZVLÁŠŤ DNES - NA TEN-
KEJ NITI A TOU JE LUDSKÁ DUŠA.

CARL GUSTAV JUNG

umeleckej tvorby, tak potom do nízkej sexuality.

Obchod s drogami má už väčší obrat ako automobilový priemysel. Ale všetky protidrogové kampane sú vyhodnenými peniazmi, kým sa nerozpozná, že tu ide o túžbu po hlbokom náboženskom zážitku, po extáze, namiesto ktorého sa berú drogy. Droga je cesta k tomu, čo mi mohla a mala dať meditácia, ale falošná, cez chemické látky, ktoré robia človeka závislým a podlamujú jeho zdravie. Za narkomániu sú rovnako zodpovední tzv. slušní ľudia, ktorí majú veľmi racionálne usporiadaný život, a ktorí sa postarali, aby určité druhy skúsenosti nemali žiadne inštitucionalizované miesto v spoločnosti, pretože sú podľa nich príliš iracionálne a mystické. Reakcia musela zákonite zasiahnuť najtvrdšie práve dospievajúcu generáciu, ktorá stojí pod Venušinou ochranou, a katapultovať časť tejto generačnej vrstvy do asociálnej polohy na periférii spoločnosti v takých hnutiach ako hippies a podobne.

Kedy si konečne uvedomíme, že za týmito sociálnymi a generačnými pohybmi, za rôznymi ideologickými hnutiami stojí v konečnom dôsledku niečo viac ako len ľudské nápady a rozmary - že za tým stoja reálne duchovné mocnosti? Mocnosti, ktoré sa nedajú zrušiť tým, že niekto spíše akademickú rozpravu o ich neexistencii; ani sa nedajú človeku »vyhovoriť« na nejakom ideologickom školení alebo pri nejakej »prevýchove«; nie sú to len nejaké »engramy« alebo zážitky z detstva, ktoré tu teraz strašia v našom podvedomí, ale sú vlastne iba v našich hlavách a odtiaľ ich môžeme vygumovať na nejakom psychoanalytickom posedení; nezídu zo sveta ani eugenetikou, rasovou selekciou alebo genetickým inžinierstvom. Sú to reálne hierarchické bytosti, božstvá, ktoré tu boli dávno pred človekom, a z ktorých lona sme vzišli aj s celým týmto viditeľným vesmírom.

Ďalšie osudy človečenstva závisia v najvyššej miere od toho, nakoľko bude človek schopný vyniesť tento svoj vzťah k vyšším silám do jasného svetla vedomia a nakoľko zostane podvedomý. V najstarších časoch ľudstvo nasledovalo vnuknutia vyšších síl inštinktívne, ako zo sna, rešpektívne im ich sprostredkovali kňazi skupinovo, pre veľké okruhy ľudí naraz. Cena za to bola osobná nesloboda jednotlivca. V súvislosti s rozvojom slobody a individuality a osamostatňovaním myslenia človeka od tútorstva kozmických inteligencií záleží a bude záležať stále viac na tom, či a aký vzťah k nebu si bude vedieť zjednať každý sám za seba. Teda aké pojmové a myšlienkové štruktúry si bude tvoriť vo vzťahu k tým impulzom, ktoré mimovoľne žijú ako hnacie sily v nevedomých vrstvách jeho psychiky. Či použije svoj intelekt ako jedinečný nástroj sebauvedomenia, pravdivého poznania seba samého vrátane svojho duchovného pôvodu, poznania-činu, ktorým sa zároveň vyrodí z lona astrálnych síl do sveta ako slobodná duchovná bytosť - alebo ho bude zneužívať len na konštruovanie kvázi-logických teórií, ktorých účelom nie je nič viac ako dláždiť cestu argumentmi pre uspokojovanie nečistých pudov a egoistických síl v jeho podvedomí, ktorých otrokom je a aj ním zostane.

Nesmierne **veľa závisí od toho, ako sa ľudia postavia vo svojom myslení a vedomí k určitým subtilným vplyvom, ktoré teraz ako ideály a praobrazy cností vlievajú do duší ľudí anjeli.** Nemožno dostatočne zdôrazniť, že od toho záleží budúcnosť človeka a ľudstva. Človek sa k nim môže postaviť vo svojom vnútri chrbtom. Môže sa voči svojmu svedomiu ohlúšiť, odracionalizovať si ho a vykonštruovať najbrilantnejšie popieračské teórie aké len chce. Ale tieto sily, ktoré vymkne zo svojho bdélého denného vedomia, sa v noci vlievajú do jeho vedomia hlbokého spánku. V noci, keď nie je so

svojím ja vo svojom tele, vlejú anjeli a archanjeli to, čo bolo preňho určené, do jeho éterickej a fyzickej schránky, ktoré zostali v posteli. Morálne ideály padnú do tela a odtiaľ - ale teraz už deformované ako v odraze na krivom zrkadle - vystupujú do denného vedomia zdola ako pudy, ktoré nevedome ovládajú človeka.

Všetky tie polo-voľné sily, ktoré sa už anjeli rozhodli prenechať človeku, ale človek ich ešte neuchopil v jasnom svetle vedomia, prepadajú v prítomí podvedomia a polo-vedomia niekomu tretiemu: démonickým silám, podsvetiu. Vytesnené sa nestávajú menej silné, ale len teraz skutočne nebezpečné, pretože sú mimo kontroly.

Záleží teda na tom, nakoľko pravdivé alebo prekrútené predstavy si bude ľudský rozum vytvárať o týchto skutočnostiach, ktoré sa vynárajú z hĺbok jeho vlastnej bytosti. V tom majú veľkú rolu a zodpovednosť univerzity, ako výsostné predstaviteľky reflektujúceho spoločenského rozumu. Rozum sám osebe nie je hybnou silou, ale môže vo vzťahu k tým citovým a vôľovým impulzom, ktoré žijú vo vedomí ľudí, zohrať kľúčovú rolu. Môže ich pravdivo osvetliť a tým vyslobodzovať k priamočiaremu pôsobeniu, alebo ich kriviť, brzdiť, komoliť, miasť, stavať sa proti nim a tým vykoľajovať na krivoľaké a deštruktívne cesty.

Univerzitní pracovníci sú dedičmi starých hermetických zasvätenecov. Myšlienky týchto však v sebe obsahovali ešte niečo zo samotných tvorivých ideových síl kozmu a mali preto magickú moc utvárať realitu. Súčasné akademické myslenie stratilo takmer celkom vzťah k svetu ideí, ktoré ako tvorivé sily žijú a pôsobia vonku vo svete. Stalo sa abstraktným, suchým, impotentným. Teórie súčasných kabinetných vzdelancov sa nenachádzajú nikde inde než v ich vlastných hlavách a spisoch. Sú to systémy pojmov, pomocou ktorých vôbec nie je možné uchopiť tie sily, ktoré reálne hýbu svetom. Z nášho myslenia sme stratili prístup k spoločenskej realite. Na jednej strane zostali teórie učencov, odťažité a odtrhnuté od reality - a na druhej strane realita, ktorá sa vyvíja živelné, hnaná pre nás nepochopiteľnými impulzmi, ktoré nedokážeme reflektovať. Učenci nepochopili z týchto síl, ktoré lomcujú celou spoločnosťou v podobe rôznych prúdov a hnutí, nepokrievným spôsobom nič; nepochopili vlastne ešte ani to, že existujú. Dodnes totiž popierajú buď ich existenciu alebo aspoň ich poznateľnosť. Ako máme dať do poriadku niečo, o čom si stále nahováráme, že to vlastne neexistuje?

Napríklad postmoderna a celý ten zmätok v myslení a hodnotách, ktorý sa začal zhruba od čias Nietzscheho, je chaotickou reakciou na impulzy, ktoré začal od konca 19. storočia vlievať do kolektívneho podvedomia ľudstva Michael. Tak ako u jednotlivca, keď niečo nekontrolovane pôsobí v podvedomí, nejaké vytesnené želanie, stáva sa nebezpečným - tak aj v kolektívnej psyché celých národov a kultúrnych období sú činné impulzy, ktoré sa zmenia na neurózu, pokiaľ sa ich nepodarí vyniesť do vedomia.

Akonáhle si uvedomíme, že duchovný svet je plný konkrétnych síl, ktoré majú tiež svoje zákony, a ktoré zmietajú celými národmi alebo kultúrnymi obdobiami, vyplynú z toho bezprostredne praktické dôsledky pre život. Asi tak, ako keď človek objaví nejakú prírodnú silu, povedzme elektrinu; tak už jej nechce byť ďalej vydaný bezbranne napospas, ale zo svojho poznatku vyvodí praktické opatrenia pre život a zariadi sa podľa toho (začne stavať bleskozvody). Ale nás teraz zasahujú tieto duchovné impulzy, ktoré prichádzajú od vyšších bytostí, doslova ako blesky z neba; ako nejakého pračloveka, ktorý nechápe, čo sa s ním deje, a modlí sa za búrky pod

osamelým dubom, aby ho netrafilo. Toľko je asi platná aj naša sociológia.

Objavenie duchovných zákonov bude znamenať najmenej taký významný dejinný zlom ako objavenie prírodných zákonov. A ich uplatnenie v praxi bude mať taký ďalekosiahly dopad ako mala vedecko-technická revolúcia. To spoločenstvo, ktoré si to ako prvé uvedomí, získa náskok pred ostatnými. A tie spoločenstvá, ktoré sa to budú snažiť popierať, zakrátko zaostanú tak žalostne ako tie, čo sa kedysi pokúšali popierať prírodovedecké objavy.

Duchovné poznanie sa však od prírodovedného a technického v mnohých podstatných smeroch aj líši. Nie je len vecou rozumu, ale celého človeka. Nemôže byť podávané a preberané len informatívne, vonkajšou cestou. Nemôže byť získané pasívne. Ale môže byť len vydobyté energickou mravnou a vôľovou aktivitou z vlastného vnútra. Musí byť vždy zároveň aj osobné, intímne. Avšak ono krásne tajomstvo, ktoré môže človek objaviť je, že ak dôveruje tomu, čo je v ňom to najosobnejšie, ukáže sa to nakoniec ako všeobecne platné a naopak, vo všeobecnom rozpozná osobné. Ak zostúpi do najväčších hĺbok svojej vlastnej bytosti, svojho vnútorného sveta, nájde tam sily, ktoré pohybujú hviezdami a galaxiami, a opačne: ak výjde zo seba von, do prírody a do sveta, alebo vystúpi vysoko do hviezdnych diaľok, nájde tam najintímnejšie tajomstvá svojho srdca. Zvnútra mikrokozmu sa dá urobiť prielom do makrokozmu a späť; oba prechádzajú jeden v druhý ako lemniskáta, ležatá osmička symbolizujúca nekonečno.

Vo svojom vlastnom vnútri sa človek môže spojiť s pravým duchom doby aj s duchom národa. Len tu spozná aj svoje osobné poslanie, ktoré je jedinečné. A len ak bude konať z tohto poznania, bude pôsobiť do svojho sociálneho okolia harmonicky, ozdravne a umenšovať chaos; nie ak sa bude pridávať k davovým vonkajším politickým, ideovým alebo náboženským hnutiam. Všetko závisí od toho, ako si teraz každý sám dokáže vo svojom vnútri znovuvydobýť spojenie s nebom.